

UMEÅ UNIVERSITET

VUXNAS ERFARENHETER AV RULLSTOL MED STÅFUNKTION

En kvalitativ studie

Johannes Berglin & Filip Carlsson

Examensarbete, 15 hp

Arbetsterapi - examensarbete, Arbets terapeutprogrammet, 180 hp

Ht 2018

Vuxnas erfarenheter av rullstol med ståfunktion
En kvalitativ studie

Adults' experiences of wheelchair with standing function – the user perspective
A qualitative study

Handledare: Eva-Britt Norberg

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för samhällsmedicin och rehabilitering
Arbetssterapi
Examensarbete: 15 hp

Johannes Berglin & Filip Carlsson

Abstrakt

Det finns idag forskning av brukares erfarenheter av rullstolsanvändning och hur ståhjälpmedel kan motverka negativa komplikationer till följd av långvarigt sittande. Men det finns begränsad forskning av brukares erfarenheter av rullstol med ståfunktion. Syftet med denna studie var att undersöka vuxnas erfarenheter av att använda rullstol med ståfunktion och dess betydelse för delaktighet i personens dagliga aktiviteter. Sex deltagare intervjuades och intervjuerna analyserades utifrån metoden kvalitativ innehållsanalys. Resultat visade att ståfunktionen varit betydelsefull i vardagen för exempelvis ökad delaktighet i deltagarens dagliga aktiviteter och för att motverka kroppsliga komplikationer som ett långvarigt sittande kan medföra. Slutsatsen är att ståfunktionen i helhet haft en positiv inverkan utifrån flera olika aspekter. Men det råder bristande fysisk tillgänglighet vilket försvårar användandet och skapar ett behov av ytterligare utveckling av rullstol inklusive ståfunktion vilket kan främja deltagande i dagliga aktiviteter.

Sökord: *Arbetssterapi, manuell, elektrisk, stående position, stående, delaktighet*

Bakgrund

Människans aktivitetsutförande förklaras i Candian Model of Occupational Performance and Engagement (CMOP-E) som ett dynamiskt samspel mellan tre komponenter: person, aktivitet och miljö (Townsend & Polatajko, 2007). Miljön består av fysiska, sociala, kulturella och institutionella faktorer som har betydelse för vad som förväntas, möjliggör och/eller begränsar aktivitetsutförande i personens omgivning. Hos människan finns det fysiska, kognitiva, affektiva och en inre spiritualitet vilket är drivkraften, viljan och motivationen för aktivitetsutförande. Egenvård, fritid och produktivitet är de aktivitetsområden där personen i interaktion med omgivningen skapar ett personligt aktivitetsutförande av dagliga aktiviteter. Förändring av hälsotillstånd och/eller förmåga att inte kunna möta omgivningens krav, påverkar också det dynamiska samspelet mellan de tre komponenterna. Betydelsen av förändring i komponenterna hos individen kan resultera i begränsning, inskränkning eller hinder av önskat aktivitetsutförande (Townsend & Polatajko, 2007). I denna studie används begreppet dagliga aktiviteter för att beskriva människans tre aktivitetsområden; egenvård, fritid och produktivitet.

Funktionsnedsättning definieras av Socialstyrelsen (2017) som en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Detta kan uppstå till följd av sjukdom, annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Dessa kan vara av bestående eller av övergående natur. Det är viktigt att klargöra skillnaden mellan funktionshinder och funktionsnedsättning. Funktionshinder definieras enligt Socialstyrelsen (2018); "begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen". Det är alltså inte individen som har ett funktionshinder utan det är miljön som hindrar den funktionsnedsatta individen att utföra en aktivitet eller funktion (Socialstyrelsen, 2018).

"International Classification of Functioning, Disability and Health" (ICF) (Socialstyrelsen, 2003) är en modell som i samband med World Health Organization (WHO) förklarar inverkan av hälsotillstånd i människors liv och illustrerar relationen mellan hälsotillstånd, kroppsfunction/struktur, aktivitet och delaktighet i dagliga livet inom en kontext. Delaktighet definieras som engagemang i en livssituation och domänen "delaktighet" i ICF karakteriseras av möjligheten att kunna delta och fungera i den omgivande samhällskontexten som innefattas av den fysiska, sociala och kulturella miljön (Socialstyrelsen, 2003). Rehabilitering beskrivs av Socialstyrelsen (2010) som insatser vilket ska hjälpa en individ att återfå eller bibehålla bästa möjliga funktionsförmåga efter en skada eller sjukdom. Insatserna ska

utgå från individens behov, intressen och förutsättningar. Individen ska också själv ha möjlighet till inflytande och delaktighet i själva rehabiliteringsprocessen. Syftet med rehabilitering är att skapa förutsättningar för individen att känna sig delaktig i samhället samt att kunna leva ett självständigt och meningsfullt liv (Socialstyrelsen, 2010). Rullstolen är ett hjälpmedel och en del av rehabiliteringen i syfte att kompensera för förlorade förmågor.

År 2012 förskrevs i 18 av de 20 landsting i Sverige 100 000 manuella rullstolar och 6 000 eldrivna rullstolar (SOU 2017:43). I hela landet var siffran något högre eftersom data saknas från två landsting. Totalt använder ungefär 150 000 personer i Sverige rullstol (Funka, u.å.). Information angående hur många personer som har ståfunktion på sin rullstol har inte funnits.

Det finns många faktorer som har betydelse för rullstolsburnas möjligheter till deltagande i sociala aktiviteter och samhällsaktiviteter (Magasi, Wong, Miskovic, Tulsy & Heinemann 2018). Ett exempel är att rullstolen bör hålla hög kvalitet eftersom det innebär högre tillförlitlighet vid användning och kräver färre reparationer. Vidare menar författarna att kvalitén påverkar brukarens deltagande positivt gentemot en rullstol med låg kvalitet. Även Smith, Sakakibara och Miller (2016) identifierar faktorer som är associerade med rullstolsburnas deltagande i dagliga aktiviteter. Viktiga faktorer för deltagande hos brukarna var färdigheter vid rullstolskörning till exempel greppstyrka och självsäkerhet. Bristande tillgänglighet i fysiska miljön, smärta i form av axelsmärta och utmattning var några faktorer som hindrade deltagande i aktivitet. Personer med hög utbildning hade en signifikant högre grad av deltagande i fysisk aktivitet, medan personer med lägre utbildning hade lägre deltagande. Resultatet påvisar deltagandet som något väldigt komplext och som influeras av alla domäner i ICF; kroppsliga, personliga, omgivande, aktivitet och delaktighet. Vidare beskriver författarna behovet av interventionsbaserad forskning inriktat på modifierbara faktorer för en djupare förståelse av faktorer som influerar deltagandet hos rullstolsburna (Smith et al., 2016).

Brandt, Iwarsson och Ståhle (2004) undersökte äldre personers (65>) användning av elrullstolen och dess betydelse för delaktighet och aktivitetsutförande. Det framkom att över 90% av deltagarna ansåg att deras elrullstol var mycket viktig för deltagande och utförande av dagliga aktiviteter. Samtidigt höll cirka 89% helt med om att elrullstolen gav dem frihet

att vara självständig. Alla deltagare använde sin elrullstol utomhus i varierad utsträckning. De vanligaste aktiviteterna var att ta en promenad, shoppa och besöka vänner eller familj. Alla dessa aktiviteter blev mindre vanliga under vintern i samband med förändrande miljöaspekter, till exempel försvårad framkomlighet och kyla. Elrullstol var betydelsefull för delaktigheten bland äldre som har begränsad gångförmåga (Brandt et al., 2004).

Ståfunktionen är inbyggd och tillhör rullstolen som tar brukaren upp i stående position. Detta kan ske både med muskelkraft men också med hjälp av en motor (Dalarnas Kommuner & Landsting, 2016). Det finns vissa kriterier för att en individ ska få en ståfunktion förskrivna på sin rullstol, vilket kan skilja sig från olika kommuner och landsting. Författarna har via flera olika metoder undersökt kriterierna för att få en rullstol med ståfunktion förskrivna i Region Västerbotten men utan resultat. Kriterierna för Dalarnas kommuner och landsting (2016) är att det ska finnas en aktivitetsbegränsning när individen självständigt eller med hjälp ska stå upp. Det är också krav att individen ska ha viss förmåga att kunna stå eller tränar att stå innan en förskrivning blir aktuell (Dalarnas Kommuner & Landsting, 2016).

Studier visar att människor som sitter i rullstol en längre period kan få problem med bland annat låg bentäthet, smärta och svullnad i ben och fötter samt trycksår (Arva et al., 2009). Det är därför viktigt att komma upp i stående position för att motverka dessa negativa effekter som konstant sittande kan medföra (Dunn et al., 1998; Eng et al., 2001). En annan viktig aspekt att använda ståfunktionen på rullstolen är att den möjliggör brukaren till ett mer frekvent och spontant stående i jämförelse med en brukare som har ett särskilt ståhjälpmedel som inte är integrerad med rullstolen (Arva et al., 2009). Detta eftersom de inte behöver förflytta sig från sin rullstol för att använda ståfunktionen (Arva et al., 2009).

I dagens samhälle blir vi mer medvetna om hur viktigt det är för rullstolsburna och andra funktionsnedsatta att vara delaktiga i samhället. Det är mot svensk lagstiftning när grupper av människor eller enskilda individer missgynnas genom sämre behandling (Diskrimineringslagen, 2008). Lagen syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för personer oavsett till exempel kön, religion eller funktionsnedsättning.

Arbetsterapeuter är en yrkesgrupp som kan arbeta på individ-, grupp-, och samhällsnivå genom att anpassa miljön, hitta strategier eller förskriva hjälpmedel för att möjliggöra delaktighet i dagliga aktiviteter (Kielhofner, 2008).

Problemformulering

Studier beskriver hur viktigt det är för rullstolsburna att byta position från sittande till stående till exempel genom att använda rullstol med ståfunktion. Dock verkar det, så långt som vi har kunnat se, saknas vetenskaplig litteratur om ståfunktionens betydelse för rullstolsburnas delaktighet i dagliga aktiviteter. Arbetsterapeuter från Barn- och ungdomshabiliteringen och särskilt stöd och habilitering för vuxna i Västerbotten har uppmärksammat brist på kunskap inom området och vi har därför beslutat oss att genomföra ett examensarbete utifrån nedanstående tema.

Syfte

Att undersöka vuxnas erfarenheter av att använda en rullstol med ståfunktion och dess betydelse för delaktighet i personens dagliga aktiviteter.

Metod

I denna studie har en kvalitativ metod med induktiv ansats använts för att vårt syfte ska kunna uppnås. Detta eftersom vi hade för avsikt att undersöka och få en djupare förståelse av givna förhållanden vilket speglar en kvalitativ metod. Med induktiv ansats görs upptäckter i verkligheten som sedan försöker förmedlas till allmänna principer enligt Olsson och Sörensen (2011).

Deltagare

Strategiskt urval eller målinriktat urval användes, vilket innebär att välja deltagarna på ett strategiskt sätt så personerna har relevans och kunskap utifrån studiens syfte (Bryman, 2008). Inklusionskriterierna i studien var brukare i åldern 18 - 65 år som regelbundet använder sig av en rullstol med integrerad ståfunktion, haft ståfunktion i minst tre veckor och kan uttrycka sig i tal. I studien deltog fyra kvinnor och två män i åldern 39 - 58 år. Av de sex deltagarna hade tre manuell, två elektrisk och en använde sig av båda typerna av ståfunktion. Hälften av deltagarna bodde i hus och resterande bodde i lägenhet, de var alla yrkesverksamma.

Procedur

Ett samarbete inleddes med Barn- och ungdomshabiliteringen och särskilt stöd och habilitering för vuxna i Västerbotten, då inom Västerbottens läns landsting, numera Region Västerbotten. Det framkom dock senare att de inte hade några presumtiva deltagare. Efter det kontaktades verksamhetscontroller Greger Olsson på Hjälpmedel Västerbotten som skickade informationsbrev (bilaga 2) till presumtiva deltagare vid två tillfällen, det senare som en påminnelse. Ett informationsbrev med inbjudan till deltagande skickades också till kooperativet Stiftarna av Independent Living i Sverige (STIL) (bilaga 3) och Förbundet unga rörelsehindrade (bilaga 4) men utan resultat. Därefter kontaktades hjälpmedelsverksamheten vid Regionerna Västernorrland (bilaga 5) och Norrbotten (bilaga 6). Förstnämnda valde att inte skicka ut informationsbrevet till sina potentiella deltagare, medan Region Norrbotten kontaktade de klienter som uppfyllde inklusionskriterierna. Av de sex deltagare vi intervjuade rekryterades en via Region Norrbotten och fyra via Hjälpmedel Västerbotten. Den sista deltagaren rekryterades via Facebook av vår handledare.

Inför intervjuerna bestämdes tid och plats enligt överenskommelse. Innan varje intervju informerades deltagarna om studiens syfte och beräknad duration av intervjun. Muntligt och skriftligt samtycke (bilaga 7) samlades också in. Två av intervjuerna genomfördes i deltagarnas hem och fyra via telefon. De fem första intervjuerna genomfördes med båda författarna närvarande, en hade rollen som moderator och en som bisittare. Den sista genomfördes enskilt eftersom ena författaren var sjuk. Alla intervjuer spelades in med mobiltelefon och var mellan 20 till 47 minuter långa. Efter genomförda intervjuer delades materialet upp mellan författarna och transkriberades ordagrant.

Datainsamling

Datainsamlingen genomfördes med en semistrukturerad intervju för att fånga deltagarnas egna perspektiv. En intervjuguide utformades med förbestämda frågeområden och tillhörande frågor samt utrymme för följdfrågor. De frågeområden som användes var "*Inledande frågor*", "*Användning av rullstolens ståfunktion*" och "*Känsla av delaktighet i aktivitet i samband med rullstolens ståfunktion*" som utformats utifrån studiens syfte. Detta för att få bättre förståelse för deltagarnas erfarenheter, upplevelser och kunskap. Första intervjun utfördes som en provintervju, för att se hur frågorna och ordningsföljden kändes. Efter en mindre omformulering var författarna nöjda med utformandet av intervjuguiden (bilaga 1).

Provintervjun inkluderades också i resultatet vilket Kvale och Brinkmann (2014) betraktar som genomförbart.

Analys

Intervjuerna analyserades genom kvalitativ innehållsanalys enligt Graneheim och Lundman (2004). Granskär och Höglund-Nielsen (2008) beskriver att kvalitativ innehållsanalys lägger fokus på tolkning av texter. Analysenheterna bestod av alla sex intervjuer (Graneheim & Lundman, 2004). Utifrån de sex intervjuerna identifierades innehåll relaterat till syftet. Sedan delades ord, meningar och fraser som hörde ihop in i meningsenheter, som sedan kortades ner till kondenserade meningsenheter utan förlust av viktig information eller innebörd. Efter det sattes koder på de kondenserade meningsenheterna. Koderna sammanfattade med färre ord vad meningsenheterna handlade om och en meningsenhet kunde bestå av en eller flera koder. Koder med liknande innehåll abstraherades och grupperades utifrån skillnader och likheter till underkategorier som sedan bildade kategorier (tabell 1) (Graneheim & Lundman, 2004).

Tabell 1. Exempel på tillämpning av den kvalitativa innehållsanalysen.

Meningsbärande enhet	Kondenserad meningsenhet	Kod	Underkategori	Kategori
De va att... de va, de började med att jag hade ett sitsår o sen... eller att jag inte fick sitta så mycket, så ville jag ha en stårullstol som jag själv kunde flytta över i och ställa mig upp i.	Jag hade sitsår så jag ville ha en ståstol som jag själv kunde förflytta till för att stå.	Fick ståstol pga sitsår.	Ståfunktionen påverkar kroppen positivt.	Att stå är positivt för hälsa och ökar möjligheten till delaktighet

Etiska överväganden

För att studien ska vara etisk försvarbar har författarna diskuterat etiska aspekter under PM-seminarium med lärare och medstudenter. Informationsbrevet har utformats enligt Lagen om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460) samt utifrån fyra forskningsetiska principer; Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet

och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Informationskravet innebär att de presumtiva deltagarna informerades om studies syfte. Samtyckeskravet innebär att vi tydligt informerar att de själva har rätt att bestämma över sin medverkan i studien, samt att de när som helst kan avbryta sin medverkan utan att ange orsak. Konfidentialitetskravet innebär information om största möjliga konfidentialitet av insamlat material och personuppgifter. Nyttjandekravet innefattar att insamlade uppgifter om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 2002). Ett tillstånd från verksamhetschefen begärdes även för att medarbetare inom organisationerna skulle kunna skicka ut informationsbrevet till presumtiva deltagare. Ansvarig jurist vid Region Västerbotten granskade och godkände medarbetarnas handhavande inför verksamhetschefens godkännande. Informationsbrevet justerades också till aktuell mottagare.

Resultat

Författarna har efter bearbetning och analys av det insamlade materialet identifierat två kategorier och fem underkategorier. Samtliga kategorier fokuserar på brukarnas erfarenheter och upplevelser av att använda rullstol med ståfunktion i sin vardag. De kategorier och underkategorier som framkommit efter genomförd analys i materialet presenteras i tabell 2. Resultatet har också stärkts med citat från intervjuerna.

Tabell 2. Sammanställning av identifierade kategorier och underkategorier.

Underkategorier	Kategorier
Ståfunktionen påverkar kroppen positivt	Att stå är positivt för hälsa och ökar möjlighet till delaktighet
Ståfunktionens användningsområde i dagliga aktiviteter	
Ståfunktionen kan ge en känsla av frihet och välbefinnande	
En känsla av osäkerhet som bör motarbetas	Utveckling nödvändig för en funktionell och trygg användning
Rullstolens dimensioner och funktioner försvårar användning	

Användandet av ståfunktion i dagliga aktiviteter

Deltagare ansåg att ståfunktionen varit betydelsefull i vardagen, samt haft en stor inverkan för att motverka kroppsliga komplikationer. Det har emellertid varierat i vilket sammanhang ståfunktionen varit viktigast och hur ofta den används. För vissa var det viktigaste att komma upp i stående för att känna en stålig känsla i kroppen och för andra en ökad delaktighet i dagliga aktiviteter.

Ståfunktionen påverkar kroppen positivt

Vid första användning var det vanligt förekommande att deltagare kände sig yra eller fick blodtrycksfall. Deltagare beskrev att de kunde stå sammanhängande under en begränsad tid, det varierade från ungefär 20 - 30 minuter till tre timmar innan orken tog slut och de var tvungna att sätta sig igen. Å ena sidan beskrev deltagare viss smärta vid uppresning och sänkning, medan andra inte kände någon som helst smärta. Enligt deltagarna hade ståfunktionen stor betydelse för att motverka komplikationer som ett långvarigt sittande kan medföra, bland annat smärta, sittsår och benskörhet. Ökad blodcirkulation, lättare andning och bättre matspjälkning ansågs också vara positiva aspekter som ståfunktionen bidrog till. Deltagare beskrev även andra orsaker för användning av ståfunktion, som till exempel dämpa övergången från gående till sittande i samband med en progressiv muskelsjukdom.

“....Dels var utifrån en hälsosynpunkt. Dels det här med bentäthet, att risken för benskörhet påstås minska om man belastar skelettet, och sen det här med att mage och blodtrycket ska funka bättre”

Samtidigt beskrevs det att komma upp i stående och belasta kroppen haft en positiv påverkan i deras vardag. Deltagare som använde manuell rullstol med ståfunktion beskrev att ståfunktionen sågs mer som ett träningsredskap och användes främst i hemmet eller på arbetet. Men för deltagare med elektrisk rullstol blev det tydligt att ståfunktionen kunde ha fler intentioner än träning av kroppen. En deltagare med progressiv muskelsjukdom berättar hur viktig ståfunktionen varit för att bibehålla kroppsfunktion och fördröja försämring:

“Jag fick ståfunktionen för att kompensera, eftersom att jag inte längre kunde upp och gå. Så för att fortfarande behålla, liksom, känslan och vissa funktioner i övrigt så fick jag ståfunktionen. Det är jag glad för, jag tror att det har hjälpt att bibehålla en bättre friskhet i kroppen under längre tid. Sen går utvecklingen ändå som den gör med min sjukdom, så till slut så tappar man ändå, men jag tror att den har fördröjt vissa saker, säkert flera år, tack vare ståfunktionen.”

Ståfunktionens användningsområde i dagliga aktiviteter.

Erfarenheter av i vilka dagliga sammanhang som deltagarna använde sig av ståfunktionen varierade. De med manuell rullstol och ståfunktion använde den främst hemma och i samband med en annan aktivitet som till exempel titta på TV, arbeta vid ett ståbord eller städa hyllor högt upp. Men även i sitt arbete vid möten och sammanträden, en deltagare beskriver nedan i vilka situationer på arbetet hen brukar stå upp:

“Jag använder den att stå på alla möten, sammanträden, planeringar och där man sitter runt bord, vid fiket och lunchen då står jag. Och ska jag göra nåt vid datorn så har jag sånt höj- och sänkbart, så då kan jag stå vid skrivbordet. Så där står jag också”

Eftersom den manuella rullstolen med ståfunktion inte har möjlighet att förflyttas samtidigt som den är i stående läge resulterade det i mindre frekvent användning av ståfunktionen i dagliga aktiviteter. Deltagarna med elektrisk rullstol hade möjlighet att med enkelhet styra ståfunktionen och rullstolen med hjälp av en joystick, vilket underlättade och främjade användningen. De hade också möjligheten att förflytta sig i stående läge. Detta resulterade i att deltagarna med elektrisk ståfunktion lättare kunde använda ståfunktionen och vara mer självständiga i sina dagliga aktiviteter.

Ståfunktionen kan ge en känsla av frihet och välbefinnande

Deltagare hade en positiv känsla till ståfunktionen och dess användning. Det som uttrycktes ha störst betydelse var självkänslan, ståtlig känsla i kroppen och känslan av frihet, vilket i sin tur ökade deras välbefinnande. Att få en bättre överblick och komma upp i jämnhöjd som andra människor beskrevs också som viktigt för deltagarna. I helhet var ståfunktionen väldigt uppskattad. En deltagare gjorde en intressant liknelse av möjligheten att kunna stå upp i sin rullstol:

“Det är en frihet, om du tänker på en fånge inne i ett fängelse. Han får gå ut en timme per dag i solen. Den timmen betyder ganska mycket, i jämförelse med att bara sitta inne 23 timmar.”

Deltagare ansåg emellertid att de blev påmindas om vissa problem i aktivitetsutförandet som tidigare inte varit problematiskt.

Utveckling nödvändig för en funktionell och trygg användning

Deltagare beskrev både positiva och negativa aspekter med ståfunktionen och användning i vardagen. Det skiljde sig hur deltagare upplevde möjligheter och/eller begränsningar utifrån vilken typ av ståfunktion de använde, elektrisk eller manuell. Ett återkommande problem och den tydligaste önskan till förändring som beskrevs var vikten och storleken av rullstolen samt bristande tillgänglighet i den fysiska miljön som begränsade användningen. Samtidigt fanns det fler förslag kring utveckling av ståfunktionen för att främja ökad delaktighet och en aktiv vardag.

En känsla av osäkerhet som bör motarbetas

Vid uppresning/nedsättning och i stående läge var brukarna väldigt beroende av att hela rullstolen inklusive ståfunktionen har god kvalitet. Enligt deltagare var användning av ståfunktionen första gången oroande. Det fanns en oro om rullstol och ståfunktion skulle klara av de påfrestningar som uppstod, samt om deras egen fysiska förmåga skulle klara av den nya utmaningen. Efter mer användning och vana minskade oron ganska snabbt, de som hade assistent ansåg att det var en viktig faktor som gjorde att deltagarna kände säkerhet i användandet. Men det förekom att deltagare tvivlade på att produkten var säker och att de kände oro för att skadas fysiskt om det skulle bli problem med rullstolen eller ståfunktionen. Detta då de till exempel hade erfarenheten av att en säkerhetskedja brustit och att de skadades av ett fall, vilket, innebar att de numera begränsade användningen av ståfunktionen. Det förekom även erfarenheter av att ståfunktionen hade fastnat i stående:

“Det har hänt två eller tre gånger att jag har varit tvungen att åka hem med färdtjänst i stående läge, för att det gick inte att få ner den. Så det gör ju också att jag är lite orolig för den biten att den ska fastna. Så jag brukar tänka på det om jag är på resa och sådär, då är det ju väldigt illa om den skulle fastna i stående”

Vid förflyttning av rullstolen i stående position, beskrevs vikten att användning i ojämn terräng bör ske med stor försiktighet på grund av tipprisk. Det fanns många idéer runt både rutiner för säkerhetsarbete och utvecklandet av rullstolar med ståfunktion exempelvis ett proaktivt säkerhetsarbete från hjälpmedelsverksamheten och att ansvariga skulle intervjua brukare om sina erfarenheter.

“...utifrån det här skötsel, service, maintance controll, som proaktivt säkerhetsarbete, och då i den mån det är möjligt och rimligt ... man kan kolla att allt sitter fast, man kan testa

funktioner, man kan intervjuva brukare, hur har rullstolen uppträtt finns det några avvikelser, man kanske kan rapportera in det på internet så att det finns. Så när dem tar in stolen så kan de gå igenom allt det där”

Deltagare menar utifrån detta att det skulle kunna förhindra framtida olyckor eller incidenter. Vidare beskrevs ett tydligt behov för genomgång av säkerhetsrutiner för både rullstol och ståfunktion i ändamål att höja säkerheten.

“... det är inte så svårt idag om man bara vill göra, om man tycker att det är tillräckligt viktigt för säkerheten och för funktionen. Och den kanske leder till att det blir färre sammanbrott, som också kostar för dom att de måste rycka ut och få konsekvenser av olika slag.”

Rullstolens dimensioner och funktioner försvårar användning

Det framkom att deltagare som använde manuell rullstol med ståfunktion ansåg att en lättare, smidigare och mindre otymplig rullstol med ståfunktion hade främjat användandet. Självständig uppresning skulle också främja användandet enligt deltagare som vid uppresning är i behov av assistans. Det uttrycks också att rullstol med manuell ståfunktion sällan flyttas mellan olika platser, till exempel mellan arbetet och hemmet eftersom det kräver en anpassad miljö som tillåter användning av ståfunktionen i relation till omgivningen. Samtidigt som vikten och storleken gjorde det svårt att få in/ur den i bilen och transportera den mellan olika platser. En deltagare som endast använde sin manuella ståfunktion på arbetet uttryckte även att utformningen av den fysiska miljön kan begränsa användandet och hen berättar:

“...Den funkar inte hemma. Den är ju gjord så att man måste liksom anpassa om hela mitt liv, det är inte så kul att ha ett bord som är såhär högt (visar hur högt hennes bord är med handen), då måste man ju höja det här bordet... Det blir inte funktionellt, för- och nackdelar med den är att den är för hög för att göra så mycket stående i den om det inte är så att man har ett höj- och sänkbart skrivbord... Annars måste man ju liksom anpassa miljön och höja det och så. Så, jag tycker inte den fungerar hemma för mig..”

Detta begränsade också delaktigheten för deltagare i sociala sammanhang eftersom den var för tung, stor och krävde en tillgänglig miljö för att kunna använda och transportera till exempelvis restaurangen eller vid besök hos en vän. Detta medförde att deltagare hade minst en till manuell rullstol utan ståfunktion som också användes i vardagen. En utvecklingsmöjlighet som deltagare önskade var att kunna förflytta sig i stående som de menade skulle

kunna öka användningen. Deltagare med eldriven rullstol uttryckte också att storleken, vikten samt bristande tillgänglighet i den fysiska miljön var begränsande faktorer av ståfunktionens användande. De kunde dock med enkelhet förflytta sig i stående position vilket var en möjliggörande faktor till användning av ståfunktionen i dagliga aktiviteter.

Diskussion

Studies syfte var att undersöka vuxnas erfarenheter av att använda en rullstol med ståfunktion och dess betydelse för delaktighet i personens dagliga aktiviteter. Resultatet i studien visar att vuxnas erfarenheter av att använda rullstol med ståfunktion har en positiv inverkan för deltagarna både fysiskt och psykiskt. Deltagarna betonade att den viktigaste aspekten som ståfunktionen bidragit med är att motverka kroppsliga besvär som exempelvis smärta, ökad blodcirkulation, benskörhet och sittsår. Detta styrks av Dunn et al. (1998) samt Yang, Chen, Fang, Chang och Kuo (2014) som menar att komma upp i stående är viktigt för att motverka tidigare nämnda negativa effekter som långvarigt sittande kan medföra.

En annan viktig aspekt som framkom i resultatet var att ståfunktionen bidrog till känsla av frihet, en känsla av ståtlighet i kroppen, ökad självkänsla och genom detta bättre välbefinnande. Nordström, Näslund, Eriksson, Nyberg och Ekenberg (2013) stärker detta resultat, de menar att komma upp i stående förbättrar den psykiska hälsan likväl den fysiska. Vi har inte funnit andra studier som syftar till att belysa om brukares erfarenheter vid användning av rullstol med ståfunktion. Däremot beskriver Stenberg, Henje, Levi och Lindström (2014) att brukare som använder elektrisk rullstol ser den som det viktigaste objektet i livet, eller som sin bästa vän. De menar också att deltagarna från studien lättare skulle acceptera den elektriska rullstolen om den tjänat fler funktioner än bara förflyttning, några exempel som önskades var integrerad tilt- och ståfunktion. Utifrån detta har vi sett ett liknande samband hos deltagare i vår studie, de menar att rullstolen med ståfunktion hade blivit mer accepterad och omtyckt av deltagarna om den haft fler funktioner i stående position, till exempel att kunna förflytta sig eller justera höjden gentemot sin omgivning.

Wiert (2011) undersökte betydelsen för familjer med barn som använder elrullstol, där framkom det att ökad självständighet också gav en ökad tillfredsställelse eftersom de blev

mer delaktiga i sociala situationer till exempel i lek. Utifrån vår studie har det visats liknande resultat för användningen av rullstol med ståfunktion. Det framkom att med hjälp av en integrerad ståfunktion har självständighet och delaktighet i aktivitet ökat vilket främjat välbefinnandet hos deltagarna. Vi anser utifrån detta att det idag finns många rullstolsanvändare som skulle ha nytta av att få ståfunktion förskriften.

Deltagarna i vår studie integrerar ståfunktionen i sina dagliga aktiviteter på olika sätt beroende på om de använder sig av en manuell eller elektrisk ståfunktion. Deltagare med manuell rullstol med ståfunktion ser den främst som ett träningsredskap eftersom de saknar möjlighet att förflytta sig i stående position. De som använder elektrisk rullstol med ståfunktion har den också i tränings syfte, men den möjliggör främst förflyttning i stående vilket främjar användningen i dagliga aktiviteter som exempelvis sportevenemang, tandborstning och att nå föremål. Deltagare oavsett manuell eller elektrisk ståfunktion menar att betydelsen att ha en rullstol med integrerad ståfunktion tillåter mer frekvent användande i vardagen. Vilket också styrks i en studie av Arva et al. (2009) som menar att ett integrerat ståhjälpmedel i rullstolen medför ett mer spontant och frekvent användande. Gibson, Sproud och Maher (2009) menar att ståfunktionen ger deltagarna möjligheten att kunna genomföra dagliga aktiviteter till exempel förflyttningar, påklädning, toalettbesök och duschning. Utifrån detta anser vi författare att ståfunktion integrerad med rullstolen, tillåter användaren att kunna bli både mer självständig och delaktig i flera dagliga aktivitetsområden. Samtidigt finns det fortfarande behov av vidareutveckling av ståfunktionen för att främja användningen.

Resultatet visade att deltagarna hade många goda idéer kring förbättringar av ståfunktionen, till exempel proaktivt säkerhetsarbete och service samt att ståfunktionen kan sänkas närmare golvet i stående. Detta för att göra det både säkrare och möjliggöra användandet i flera olika områden. Utifrån resultatet i vår studie beskrevs återkommande begränsningar av användandet av rullstol med ståfunktion i relation till den omgivande miljön och osäkerhet vid användning på grund av bristande kvalitet av ståfunktionen. Magasi et al. (2018) beskriver många faktorer som influerar rullstolsburnas möjligheter till deltagande i livssituationer, exempelvis förmåga att delta i sociala roller och aktiviteter. Författarna i studien beskriver rullstolens kvalitet som en viktig aspekt och menar att en god kvalitet innebär en

större tillförlitlighet vid användning. Utifrån resultatet påvisas bristande kvalité av rullstolen influera användaren negativt i en känsla av osäkerhet bland deltagarna. Vi författare tycker detta är viktigt, men att det inte är den enda interventionen för att kunna uppnå en tryggare och funktionell användning. Det är inte enligt G. Dahlin (personlig kommunikation, 5 april 2019) lagstadgat att det ska vara regelbunden uppföljning av eldrivna rullstolar. Det  r förskrivarens ansvar att följa upp om brukaren använder elrullstolen på ett säkert och korrekt sätt, detta ska göras utifrån varje brukares behov. Detta tycker vi  r oroväckande eftersom våra erfarenheter säger att arbetsterapeuter  r ett yrke med hög arbetsbelastning och till följd av detta kan viktiga uppföljningar glömmas bort. Författarna anser att ytterligare interventioner kan leda till färre olyckor, till exempel tydligare struktur för uppföljningar av rullstol med ståfunktion och regelbundna rutiner för brukarens köregenskaper. Hansen, Tresse och Gunnarsson (2004) menar att rullstolsanv ndarna själva inte kan förutse n r rullstolen behöver justeras eller lagas och undersökte hur man kunde minska olyckor av manuella rullstolar med ståfunktion. Det framkom att regelbundna uppföljningar genom att använda en checklista för bland annat säkerhet, komfort och position minskade olyckor för manuella rullstolar med ståfunktion. Mountain, Smith och Kirby (2010) påvisar också att l ngtidsanv ndare av rullstol med ståfunktion b r bedömas för sina köregenskaper regelbundet. Vidare menar de att användningen ska vara säker utifrån brukarens skicklighet och inte bara kvalitén på rullstolen, n r brukarens skicklighet understiger vad som är acceptabelt b r träning erbjudas för att minimera olyckor. Genom vidare forskning kring regelbundna uppföljningar skulle fler brukare kunna känna sig tryggare i användandet av rullstol med ståfunktion.

Utifrån resultatet i vår studie framkom det att ståfunktionen medfört både negativa och positiva erfarenheter i deltagarnas dagliga aktiviteter. Det som betonats i resultatet har varit de fördelar ståfunktionen haft för att motverka kroppsliga komplikationer som styrkts i flera vetenskapliga studier (Dunn et al., 1998; Yang et al., 2014; Eng et al., 2001; Arva et al., 2009). Författarna anser utifrån studien att ståfunktionen har stor praktiskt nytta utifrån flera aspekter exempelvis delaktighet, aktivitet och hälsa. Det som också framkommit i denna studie  r ett behov av utveckling av rullstol med ståfunktion och anpassningar i den fysiska miljön för att möjliggöra användningen i fler områden i deras vardag. Utifrån arbetsterapeutiska modellen CMOP-E (Townsend & Polatajko, 2013) kan miljön hindra bru-

karen i aktivitet och delaktighet vilket kan påverka individen negativt. Deltagare i vår studie beskrev rullstolens vikt som en aspekt vilket försvårade transporten mellan arbetet och hemmet samt bristande fysisk tillgänglighet i den miljön där rullstol med ståfunktion skulle användas. Liknande erfarenheter har uppmärksammats av Pettersson, Iwarsson, Brandt, Norin och Lexell (2013) som beskrev brukares erfarenheter av elektrisk rullstol. Det framkom att rullstolen bidragit till ökad självständighet och möjliggörandet av dagliga aktiviteter. Samtidigt uttryckte många deltagare svårigheter med tillgängligheten i bostäder, kollektivtrafik och andra allmänna platser. Förmåga att inte kunna köra manuell rullstol med ståfunktion i stående var ett annat exempel som deltagare i vår studie upplevde försvåra användningen och som en utvecklingsmöjlighet. Möjligheten att kunna förflytta sig i stående kan enligt Nickel, Hansen, Pearlman och Goldfish (2016) leda till ökad hälsa, funktion, samt nyttjande av användningen av rullstol med ståfunktion.

Vi författare anser att Sverige har kommit en lång väg i arbetet mot ett delaktigt samhälle för alla, men att det fortfarande finns många saker som kan förbättras. Diskrimineringslagen (2008) säger att alla människor trots funktionsnedsättning ska ha möjlighet till delaktighet i samhället, men utifrån vårt resultat anser vi att det fortfarande finns en bristande tillgänglighet för rullstolsanvändare i samhället. Vi tycker därför att det är viktigt att fortsätta arbeta med den fysiska tillgängligheten i samhället och även kring förbättringar av rullstolar med ståfunktion. Detta för alla människors lika rättigheter och möjlighet till delaktighet i samhället trots funktionsnedsättning.

Metoddiskussion

Att använda kvalitativ metod motsvarade våra förväntningar att få djupare förståelse för våra deltagares erfarenheter av att använda rullstol med ståfunktion och betydelsen för delaktigheten i dagliga aktiviteter (Graneheim & Lundman, 2004). Att hitta deltagare som ville medverka i vår studie blev en långvarig och svår process. Det var färre än vi trott som ville medverka från Hjälpmedel Västerbotten och därför tillfrågades till slut fler regioner. En deltagare ansåg att kunna delta i vår studie precis innan jul inte var något alternativ eftersom hen inte hade tid. Däremot hörde hen av sig efter nyår och blev vår sjätte och sista deltagare. Tidpunkten för vår förfrågan kan ha varit en aspekt som gjorde att deltagare valde att inte återkomma med svar till oss. Utifrån våra erfarenheter kan detta vara en nackdel med kvalitativ metod, vid brist på deltagare blir arbetet tidsineffektivt eftersom det

förutsätter ett visst antal deltagares medverkan för att kunna genomföra studien. Trots det anser vi att vald metod är en styrka utifrån vart syfte eftersom vi ville undersöka och få en djupare förståelse av givna förhållanden vilket speglar en kvalitativ metod (Olsson & Sörensen, 2011). Framtida studenter kan ta lärdom av detta vid examensarbeten, kontakta många potentiella deltagare från början, inte nöja sig med till exempel en Region som vi gjorde i hopp om att det räcker.

Intervjuguiden gav oss trygghet och säkerställde att alla frågor som hörde till syftet besvarades och fångades upp. Eftersom vi var oerfarna intervjuare närvarade båda författarna vid intervjuerna och ansåg det som en fördel att tillsammans fånga upp viktig information, samt kunna ställa eventuella följdfrågor.

Vi försäkrade oss om att deltagarna tyckte det var acceptabelt att båda närvarade för att det skulle kännas bekvämt och avslappnat. Den sista intervjun gjordes enskilt på grund av sjukdom. Författarna anser att intervjuerna som genomfördes öga-mot-öga blev mer målade och beskrivande än de som genomfördes via telefon, det blev också lättare för oss att uppmärksamma känslor och kroppsspråk. Trots detta uppfattade vi ingen skillnad på kvaliteten av intervjuerna beroende på intervjumetod.

Pålitlighet ökar när data och analys speglar det avsedda syftet, när författarna får mer innehållsrika svar från deltagarna och när det finns variation av deltagarnas erfarenheter (Graneheim & Lundman, 2004) vilket vi anser att vi fick. Tre deltagare använde manuell rullstol med ståfunktion, två använde elektrisk och en deltagare använde både manuell och elektrisk. Könsfördelning var fyra kvinnor och två män. Deltagarnas ålder var 39 – 58 år, vi önskade större spridning vilket skulle göra studien mer pålitlig. Men det var inte aktuellt att neka någon utifrån ålder eftersom vi hade stora svårigheter att hitta deltagare. Den geografiska spridningen på deltagare var ganska samlat förutom en som bodde långt ifrån reserande. Hade den geografiska spridningen varit större och fler deltagare hade medverkat skulle studien varit mer pålitlig. En svaghet med studien var att informationsbrevet som skickades till deltagarna vid förfrågan om medverkan, informerade om olika komplikationer som långvarigt sittande kan medföra, exempelvis sittersår, smärta och minskad bentätthet. I efterhand var vi självkritiska till att ha med denna information i informationsbrevet eftersom vi tror att det kan till viss del ha påverkat deltagarnas svar.

Vi tycker i framtiden att det skulle vara intressant att i vetenskapliga studier jämföra skillnaden i delaktighet och självständighet i dagliga aktiviteter mellan rullstolsanvändare med ståfunktion och rullstolsanvändare med ett externt ståhjälpmedel. Detta för att få en bättre förståelse hur en integrerad ståfunktion påverkar användningen av hjälpmedlen i brukarens dagliga liv.

Rullstolar är vanligt förekommande i många sammanhang, men rullstol med integrerad ståfunktion är betydligt mindre vanlig, vilket vi förstått genom detta arbete. Den teknologiska utvecklingen går hela tiden framåt, vilket skapar efterfråga på mer kunskap inom området. Vi hoppas att denna studie kan bidra till just detta.

Konklusion

I denna studie framkommer vuxnas erfarenheter av att använda rullstol med ståfunktion. Resultatet visar att ståfunktionen varit betydelsefull i vardagen och i helhet haft en positiv inverkan för deltagarnas möjlighet till bland annat ökad självständighet och delaktighet i sina dagliga aktiviteter, samt motverkat kroppsliga komplikationer. Men resultaten visar även att den bristande fysiska tillgängligheten varit en problematisk aspekt för delaktighet och möjlighet att kunna använda ståfunktionen. Detta skapar behov av ytterligare utveckling av rullstol inklusive ståfunktion samt anpassning av den fysiska miljön för att kunna främja deltagandet i dagliga aktiviteter.

Referenser

- Arva, J., Paleg, G., Lange, M., Lieberman, J., Schmeler, M., Dicianno, B., ... Rosen, L. (2009). RESNA Position on the Application of Wheelchair Standing Devices. *Assistive Technology: the official journal of RESNA*, 21(3), 161-168. doi: 10.1080/10400430903175622
- Brandt, Å., Iwarsson, S., & Ståhle, A. (2004). Older People's Use of Powered Wheelchairs for Activity and Participation. *Journal of Rehabilitation Medicine*, 36(2), 70-77. doi: 10.1080/16501970310017432
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Dalarnas kommuner och landsting. (2016). *Riktlinje - Manuell rullstol med ståfunktion*. Dalarna: Dalarnas kommuner och landsting.
- Dunn, R. B., Walter, J. S., Lucero, Y., Weaver, F., Langbein, E., Fehr, L., ... Riedy, L. (1998). Follow-Up Assessment of Standing Mobility Device Users. *Assistive Technology*, 10(2), 84-93. doi: [10.1080/10400435.1998.10131966](https://doi.org/10.1080/10400435.1998.10131966)
- Eng, J. J., Levins, S. M., Townson, A. F., Mah-Jones, D., Bremner, J., & Huston, G. (2001). Use of Prolonged Standing for Individuals with Spinal Cord Injuries. *Physical Therapy*, 81(8), 1392-1399.
- Funka. (u.å.). *Statistik*. Hämtad 2018-11-09 från <https://www.funka.com/design-for-alla/tillganglighet/statistik/>
- Gibson, S. K., Sprod, J. A., & Maher, C. A. (2009). The Use of Standing Frames for Contracture Management for Nonmobile Children with Cerebral Palsy. *International Journal of Rehabilitation Research*, 32(4), 316-323. doi:10.1097/MRR.0b013e32831e4501
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative Content Analysis in Nursing: Concepts, Procedures and Measures to Achieve Trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24,(2), 105-112. doi: 10.1016/j.nedt.2003.10.001
- Granskär, M., & Höglund-Nielsen, B. (Red.). (2008). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur.
- Hansen, R., Tresse, S., & Gunnarsson, R. K. (2008). Fewer Accidents and Better Maintenance with Active Wheelchair Check-Ups: a Randomized Controlled Clinical Trial. *Clinical Rehabilitation*, 18(6), 631-639. doi: <https://doi.org/10.1191/0269215504cr777oa>
- Kielhofner, G. (2008). *Model of Human Occupation: Theory and Application*. (4th. Ed.). Baltimore, MD: Lippincott Williams & Wilkins.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun (3 uppl.)*. Lund: Studentlitteratur.
- Magasi, S., Wong, A., Miskovic, A., Tulskey, D., & Heinemann, A. W. (2018). Mobility Device Quality Affects Participation Outcomes for People with Disabilities: A Structural Equation Modeling Analysis. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 99(1), 1-8. doi: <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2017.06.030>

Mountain, A. D., Smith, C., & Kirby, R. L. (2010). Are Wheelchair-Skills Assessment and Training Relevant for Long-Standing Wheelchair Users? Two Case Reports. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 5(3), 230-233. doi: <https://doi-org.proxy.ub.umu.se/10.3109/17483100903391145>

Nickel, E., Hansen, A., Pearlman, J., & Goldish, G. (2016). A Drive System to Add Standing Mobility to a Manual Standing Wheelchair. *Assistive Technology*, 28(4), 218-224.

Nordström, B., Näslund, A., Eriksson, M., Nyberg, L., & Ekenberg, L. (2013). The Impact of Supported Standing on Well-Being and Quality of Life. *Physiotherapy Canada*, 65(4), 344-352. doi: <http://dx.doi.org/10.3138/ptc.2012-27>

Olsson, H., & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv (3. uppl.)*. Stockholm: Liber.

Petterson, C., Iwarsson, S., Brandt, Å., & Lexell, E. (2013). Men's and Women's Perspectives on Using a Powered Mobility Device: Benefits and Societal Challenges. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 21(6), 438-446. doi: <https://doi-org.proxy.ub.umu.se/10.3109/11038128.2014.905634>

SFS 2008:567. *Diskrimineringslag*. Stockholm: Kulturdepartementet.

SFS 1993:387. *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Smith, E. M., Sakakibara, B. M., & Miller, W. C. (2016). A Review of Factors Influencing Participation in Social and Community Activities for Wheelchair users. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 11(5), 361-374, doi: 10.3109/17483107.2014.989420

Socialstyrelsen. (2018). *Frågor och svar om funktionsnedsättning och funktionshinder, användning av begreppen*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2010). *Habilitering och rehabilitering: förutsättningar för uppföljning*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2017). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Falun: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2003). *Klassifikation funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa*. Hämtad 2018-10-29 från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/10546/2003-4-1.pdf>

SOU 2017:43. *På lika villkor!: Delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen*. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB.

Stenberg, G., Henje, C., Levi, R., & Lindström, M. (2016). Living With an Electric Wheelchair—the User Perspective. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 11(5), 385-394.

Townsend, E.A., & Polatajko, H.J. (2013). *Enabling Occupation II: Advancing an Occupational Therapy Vision for Health, Well-Being, & Justice Through Occupation (2nd ed.)*. Ottawa, Ontario: CAOT Publication ACE.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wiat, L. (2011). Exploring Mobility Options for Children With Physical Disabilities: A Focus on Powered Mobility. *Physical & Occupational Therapy In Pediatrics, 31*(1), 16–18. doi:10.3109/01942638.2011.532452

Yang, Y. S., Chen, M. D., Fang, W. C., Chang, J. J., & Kuo, C. C. (2014). Sliding and Lower Limb Mechanics During Sit-Stand-Sit Transitions with a Standing Wheelchair. *Bio-Med research international, 20*(14). 236486-236486. doi:
<http://dx.doi.org.proxy.ub.umu.se/2014/236486>

Intervjuguide

Kursiv text är eventuella följdfrågor och stöd för oss intervjuare.

Inledande frågor:

- Kan du presentera dig själv med namn och ålder?
- Vad har du för sysselsättning? *Skola, arbete eller annat.*
- Hur ser din boendesituation ut? *Ensam, sambo, lägenhet, hus eller annat?*
- Har du tidigare varit gångare? *När fick du din första rullstol förskriften?*
- Hur länge har du haft ståfunktion på din rullstol?
- Använder du andra typer av rullstolar i din vardag?
 - *Om ja, i vilka situationer*
- Hur ser en vanlig dag ut för dig?
- Berätta hur dina tankar gick när ståfunktionen ordinerades.
 - *Varför ville du få ståfunktion förskriften? Mer delaktig i dagliga aktiviteter? Kroppsligt?*
 - *Är rullstolen/ståfunktionen manuell eller eldriven?*
 - *Om den är manuell, tror du att den skulle användas mer om den var eldriven?*

Användning av rullstolens ståfunktion:

- Kan du berätta känslan första gången du använde ståfunktionen på din rullstol?
 - *Följ upp om självupplevd säkerhet.*
- I vilka dagliga aktiviteter/situationer använder du ståfunktionen?
 - *Exempelvis hemma, arbetet, fritid, någon annan situation?*
- Hur ofta använder du ståfunktionen?
 - *Hur varierar användning efter tid under dagen?*
 - *Finns det något som försvårar användningen? Tex: miljö, kroppsliga besvär eller osäkerhet*
 - *Vad har de haft för konsekvenser, för hur frekvent du använder ståfunktionen?*
- Finns det någonting som underlättar användningen?
 - *Om ja, ge exempel.*
- Hur känns det i kroppen från sittande till stående och från stående till sittande?
 - *Vad har det haft för konsekvenser för hur frekvent du använder ståfunktionen?*

Känsla/upplevelse av delaktighet i aktivitet, i samband med rullstolens ståfunktion:

- Vad betyder ståfunktionen i din vardag/vardagsaktiviteter?
 - *Har den förändrat din vardag? Hur?*
 - *Hur är känslan av att kunna stå i jämförelse att sitta?*
- Hur har den påverkat dig i dina sociala sammanhang?
 - *Har den påverkat din känsla av att känna dig delaktig? Hur?*
 - *Känslan av att kunna stå upp i jämförelse att sitta?*
- Hur har den haft betydelse för dig i din självständighet?
- Om du hade blivit av med ståfunktionen på rullstolen idag, hur hade det påverkat dig i dina vardagliga sysslor?
 - *Hur hade det påverkat dig i dina sociala sammanhang?*
- Upplever du att ståfunktionen har bidragit till ökad möjlighet att kunna vara delaktig i vardagliga sysslor?
 - *Hur?*
 - *I vilka aktiviteter?*
 - *Berätta också om eventuella negativa effekter ståfunktionen har för dig.*
- Upplever du att ståfunktionen bidrar till en ökad känsla av att vilja delta i nya sysslor, som du tidigare inte kunnat?
- Är det någonting som du skulle vilja utveckla eller något du funderar på som du vill ta upp?
- Kan vi höra av oss igen om det är något vi kommer på vi glömt fråga om?

Institutionen för Samhällsmedicin
och rehabilitering, arbetsterapi
Umeå universitet, 901 87 Umeå

2018-11-16

Förfrågan att medverka i en studie angående rullstol med ståfunktion

Det finns idag många studier som tar upp rullstolens betydelse för delaktighet, självständighet samt vilka kroppsliga problem långvarigt sittande kan leda till. Människor som sitter i rullstol en längre period riskerar att få problem med smärta, svullnad och minskad bentäthet. Möjligheten att komma upp i en stående position är ett bra sätt att motverka dessa negativa effekter. Det finns dock lite kunskap om hur rullstolens ståfunktion kan påverka brukarens möjligheter att utföra sina dagliga aktiviteter, en kunskap som efterfrågas av hjälpmedelsverksamheten inom Västerbottens läns landsting. Vi har därför i ett samarbete med hjälpmedelsverksamheten valt att undersöka vuxnas erfarenheter av att använda en rullstol med ståfunktion och dess betydelse för delaktighet i dagliga aktiviteter.

Vi är två arbetsterapeutstudenter från Umeå Universitet som valt detta ämne till vårt examensarbete. Det färdiga arbetet kommer finnas tillgängligt på arbetsterapeutprogrammet vid Umeå Universitet och publiceras på universitetsbibliotekets databas DIVA. Du som deltagare kan ta del av det färdigställda materialet om så önskas.

Datainsamlingen kommer att ske i samband med individuella intervjuer via telefon eller personlig träff om det är möjligt. Samtalen kommer spelas in och beräknas ta ungefär 30 minuter. Plats och datum för intervjun sker enligt överenskommelse. Vi kommer innan intervjun informera om skriftligt och muntligt samtycke. Intervjuerna kommer att avidentifieras, skrivas ut, analyseras och användas som resultat i studien. Vid färdigställt examensarbetet kommer materialet förstöras. Resultatet kommer att redogöras så att ingen utomstående person kan identifiera deltagarna i studien.

Vi söker **Dig** som är mellan 26 - 65 år och har använt rullstol med ståfunktion minst 3 veckor.

Det är helt frivilligt att delta i studien och Du kan när som helst avbryta medverkan utan att ange orsak.

Är Du intresserad av att delta i studien kontakta oss senast den 7 december på telefon eller mejl. Hör gärna av dig om du har några andra frågor eller funderingar angående studien.

Med Vänliga Hälsningar, Filip & Johannes!

Johannes Berglin, student
johannes_berglin@hotmail.com
070-585 44 11

Filip Carlsson, student
filipc_@hotmail.com
072- 318 92 63

Eva-Britt Norberg, handledare
eva-britt.norberg@umu.se
090-7865761, 070-291 83 21

Institutionen för Samhällsmedicin
och rehabilitering, arbetsterapi
Umeå universitet, 901 87 Umeå

2018-12-06

Förfrågan att medverka i en studie angående rullstol med ståfunktion

Det finns idag många studier som tar upp rullstolens betydelse för delaktighet, självständighet samt vilka kroppsliga problem långvarigt sittande kan leda till. Människor som sitter i rullstol en längre period riskerar att få problem med smärta, svullnad och minskad bentäthet. Möjligheten att komma upp i en stående position är ett bra sätt att motverka dessa negativa effekter. Det finns dock lite kunskap om hur rullstolens ståfunktion kan påverka brukarens möjligheter att utföra sina dagliga aktiviteter, en kunskap som idag efterfrågas. Vi har därför valt att i ett samarbete med ”kooperativet Stiftarna av Independent Living i Sverige” undersöka brukares erfarenheter av att använda en rullstol med ståfunktion och dess betydelse för delaktighet i dagliga aktiviteter.

Vi är två arbetsterapeutstudenter från Umeå Universitet som valt detta ämne till vårt examensarbete. Det färdiga arbetet kommer finnas tillgängligt på arbetsterapeutprogrammet vid Umeå Universitet och publiceras på universitetsbibliotekets databas DIVA. Du som deltagare kan ta del av det färdigställda materialet om så önskas.

Datainsamlingen kommer att ske i samband med individuella intervjuer via telefon. Samtalen kommer spelas in och beräknas ta ungefär 30 minuter. Datum för intervjun sker enligt överenskommelse. Vi kommer innan intervjun informera om skriftligt och muntligt samtycke. Intervjuerna kommer att avidentifieras, skrivas ut, analyseras och användas som resultat i studien. Vid färdigställt examensarbetet kommer materialet förstöras. Resultatet kommer att redogöras så att ingen utomstående person kan identifiera deltagarna i studien.

Vi söker **Dig** som är mellan 18 - 65 år och har använt rullstol med ståfunktion minst 3 veckor.

Det är helt frivilligt att delta i studien och Du kan när som helst avbryta medverkan utan att ange orsak.

Är Du intresserad av att delta i studien kontakta oss så snart du kan, senast den 17 december på telefon eller mejl. Hör gärna av dig om du har några andra frågor eller funderingar angående studien.

Med Vänliga Hälsningar, Filip & Johannes!

Johannes Berglin, student
johannes_berglin@hotmail.com
070-585 44 11

Filip Carlsson, student
filipc_@hotmail.com
072- 318 92 63

Eva-Britt Norberg, handledare
eva-britt.norberg@umu.se
090-7865761, 070-291 83 21

Institutionen för Samhällsmedicin
och rehabilitering, arbetsterapi
Umeå universitet, 901 87 Umeå

2018-12-06

Förfrågan att medverka i en studie angående rullstol med ståfunktion

Det finns idag många studier som tar upp rullstolens betydelse för delaktighet, självständighet samt vilka kroppsliga problem långvarigt sittande kan leda till. Människor som sitter i rullstol en längre period riskerar att få problem med smärta, svullnad och minskad bentäthet. Möjligheten att komma upp i en stående position är ett bra sätt att motverka dessa negativa effekter. Det finns dock lite kunskap om hur rullstolens ståfunktion kan påverka brukarens möjligheter att utföra sina dagliga aktiviteter, en kunskap som idag efterfrågas. Vi har därför valt att i ett samarbete med "Förbundet Unga Rörelsehindrade" undersöka brukares erfarenheter av att använda en rullstol med ståfunktion och dess betydelse för delaktighet i dagliga aktiviteter.

Vi är två arbetsterapeutstudenter från Umeå Universitet som valt detta ämne till vårt examensarbete. Det färdiga arbetet kommer finnas tillgängligt på arbetsterapeutprogrammet vid Umeå Universitet och publiceras på universitetsbibliotekets databas DIVA. Du som deltagare kan ta del av det färdigställda materialet om så önskas.

Datainsamlingen kommer att ske i samband med individuella intervjuer via telefon. Samtalen kommer spelas in och beräknas ta ungefär 30 minuter. Datum för intervjun sker enligt överenskommelse. Vi kommer innan intervjun informera om skriftligt och muntligt samtycke. Intervjuerna kommer att avidentifieras, skrivas ut, analyseras och användas som resultat i studien. Vid färdigställt examensarbetet kommer materialet förstöras. Resultatet kommer att redogöras så att ingen utomstående person kan identifiera deltagarna i studien.

Vi söker **Dig** som är mellan 18 - 65 år och har använt rullstol med ståfunktion minst 3 veckor.

Det är helt frivilligt att delta i studien och Du kan när som helst avbryta medverkan utan att ange orsak.

Är Du intresserad av att delta i studien kontakta oss så snart du kan, senast den 17 december på telefon eller mejl. Hör gärna av dig om du har några andra frågor eller funderingar angående studien.

Med Vänliga Hälsningar, Filip & Johannes!

Johannes Berglin, student
johannes_berglin@hotmail.com
070-585 44 11

Filip Carlsson, student
filipc_@hotmail.com
072- 318 92 63

Eva-Britt Norberg, handledare
eva-britt.norberg@umu.se
090-7865761, 070-291 83 21

Institutionen för Samhällsmedicin
och rehabilitering, arbetsterapi
Umeå universitet, 901 87 Umeå

2019-01-08

Förfrågan att medverka i en studie angående rullstol med ståfunktion

Det finns idag många studier som tar upp rullstolens betydelse för delaktighet, självständighet samt vilka kroppsliga problem långvarigt sittande kan leda till. Människor som sitter i rullstol en längre period riskerar att få problem med smärta, svullnad och minskad bentäthet. Möjligheten att komma upp i en stående position är ett bra sätt att motverka dessa negativa effekter. Det finns dock lite kunskap om hur rullstolens ståfunktion kan påverka brukarens möjligheter att utföra sina dagliga aktiviteter, en kunskap som idag efterfrågas. Vi har därför valt att i ett samarbete med Region Västernorrland undersöka brukarens erfarenheter av att använda en rullstol med ståfunktion och dess betydelse för delaktighet i dagliga aktiviteter.

Vi är två arbetsterapeutstudenter från Umeå Universitet som valt detta ämne till vårt examensarbete. Det färdiga arbetet kommer finnas tillgängligt på arbetsterapeutprogrammet vid Umeå Universitet och publiceras på universitetsbibliotekets databas DIVA. Du som deltagare kan ta del av det färdigställda materialet om så önskas.

Datainsamlingen kommer att ske i samband med individuella intervjuer via telefon. Samtalen kommer spelas in och beräknas ta ungefär 30 minuter. Datum för intervjun sker enligt överenskommelse. Vi kommer innan intervjun informera om skriftligt och muntligt samtycke. Intervjuerna kommer att aidentifieras, skrivas ut, analyseras och användas som resultat i studien. Vid färdigställt examensarbetet kommer materialet förstöras. Resultatet kommer att redogöras så att ingen utomstående person kan identifiera deltagarna i studien.

Vi söker **Dig** som är mellan 18 - 65 år och har använt rullstol med ståfunktion minst 3 veckor.

Det är helt frivilligt att delta i studien och Du kan när som helst avbryta medverkan utan att ange orsak.

Är Du intresserad av att delta i studien kontakta oss så snart du kan på telefon eller mejl. Hör gärna av dig om du har några andra frågor eller funderingar angående studien.

Med Vänliga Hälsningar, Filip & Johannes!

Johannes Berglin, student
johannes_berglin@hotmail.com
070-585 44 11

Filip Carlsson, student
filipc_@hotmail.com
072- 318 92 63

Eva-Britt Norberg, handledare
eva-britt.norberg@umu.se
090-7865761, 070-291 83 21

Institutionen för Samhällsmedicin
och rehabilitering, arbetsterapi
Umeå universitet, 901 87 Umeå

2019-01-09

Förfrågan att medverka i en studie angående rullstol med ståfunktion

Det finns idag många studier som tar upp rullstolens betydelse för delaktighet, självständighet samt vilka kroppsliga problem långvarigt sittande kan leda till. Människor som sitter i rullstol en längre period riskerar att få problem med smärta, svullnad och minskad bentäthet. Möjligheten att komma upp i en stående position är ett bra sätt att motverka dessa negativa effekter. Det finns dock lite kunskap om hur rullstolens ståfunktion kan påverka brukarens möjligheter att utföra sina dagliga aktiviteter, en kunskap som idag efterfrågas. Vi har därför valt att undersöka brukares erfarenheter av att använda en rullstol med ståfunktion och dess betydelse för delaktighet i dagliga aktiviteter.

Vi är två arbetsterapeutstudenter från Umeå Universitet som valt detta ämne till vårt examensarbete. Det färdiga arbetet kommer finnas tillgängligt på arbetsterapeutprogrammet vid Umeå Universitet och publiceras på universitetsbibliotekets databas DIVA. Du som deltagare kan ta del av det färdigställda materialet om så önskas.

Datainsamlingen kommer att ske i samband med individuella intervjuer via telefon. Samtalen kommer spelas in och beräknas ta ungefär 30 minuter. Datum för intervjun sker enligt överenskommelse. Vi kommer innan intervjun informera om skriftligt och muntligt samtycke. Intervjuerna kommer att aidentifieras, skrivas ut, analyseras och användas som resultat i studien. Vid färdigställt examensarbetet kommer materialet förstöras. Resultatet kommer att redogöras så att ingen utomstående person kan identifiera deltagarna i studien.

Vi söker **Dig** som är mellan 18 - 65 år och har använt rullstol med ståfunktion minst 3 veckor.

Det är helt frivilligt att delta i studien och Du kan när som helst avbryta medverkan utan att ange orsak.

Är Du intresserad av att delta i studien kontakta oss så snart du kan på telefon eller mejl. Hör gärna av dig om du har några andra frågor eller funderingar angående studien.

Med Vänliga Hälsningar, Filip & Johannes!

Johannes Berglin, student
johannes_berglin@hotmail.com
070-585 44 11

Filip Carlsson, student
filipc_@hotmail.com
072- 318 92 63

Eva-Britt Norberg, handledare
eva-britt.norberg@umu.se
090-7865761, 070-291 83 21

Skriftligt samtycke

Skriftligt, informerat samtycke till att medverka i studien ”vuxnas erfarenheter av att använda rullstol med ståfunktion”.

Jag har tagit del av studiens syfte, hantering av information och att mitt deltagande är frivilligt, samt att jag kan när som helst avbryta min medverkan utan att ange orsak.

Din underskrift nedan bekräftar att du läst igenom informationen om studien och tagit ställning.

JA, jag har tagit del av informationen om denna studie och ger mitt samtycke till att delta.

NEJ, jag har tagit del av informationen om denna studie och ger INTE mitt samtycke till att delta.

Namnunderskrift

Namnförtydligande

Ort/datum (DDMMÅÅÅÅ)
